

LA RELLEVÀNCIA DELS PROFESSIONALS PER A LA QUALITAT EDUCATIVA DEL 0-3

Maria Ferrer Ribot- Maria A. Riera Jaume.
Departament de Pedagogia Aplicada i
Psicologia de l'Educació.
Professores de Grau Educació Infantil.
Universitat de les Illes Balears.

Treballar a l'educació infantil exigeix professionals adequadament preparats i titulats per tal d'assegurar la qualitat dels serveis educatius per a la primera infància. L'OCDE (2006) assenyalava ja en el seu informe que per oferir uns serveis de qualitat és imprescindible atendre a la formació professional, a les condicions laborals i al nombre de professionals contractats. De fet, aquells països amb sistemes escolars exitosos prioritzen la qualitat dels seus mestres abans que altres mesures susceptibles de millorar l'ensenyament (OECD, 2014). La professionalitat dels docents és un tema sobre el que s'hauria d'insistir, segons l'opinió de diversos experts Catarsi (2008), Oberhuemer (2011), CoRe Study Report (2011a), CoRe Study Research Documents (2011b), Stringher i Gallerani (2012). Es requereix una adequada selecció, contractació i una eficaç formació inicial del professorat, així com suport al professorat novell i desenvolupament professional continu al llarg de tota la carrera, i una adequada retroalimentació pedagògica com assenyalava el Consell de la Unió Europea (2014).

A Europa, la professionalitat dels educadors del sistema Early Childhood Education and Care (ECEC) es presenta com un mosaic diferenciat per la pluralitat d'enfocaments i de titulacions professionals exigides. Hi ha països que

tenen un sistema 0-6 integral, i altres en què la responsabilitat administrativa i la regulació del primer cicle 0-3 és diferent del 3-6 (Eurydice, 2009). La titulació mínima majoritàriament exigida és de nivell de secundària superior o post-secundària amb programes que tenen una durada d'entre dos i cinc anys. Únicament a França, Itàlia, Portugal i Islàndia s'exigeix als futurs professionals d'educació infantil una formació de Màster (Eurydice, 2014). Mentre que

a Espanya la formació inicial és diferent pels dos cicles d'Educació Infantil, en el (0-3) encara coexisteixen una varietat de titulacions (grau, tècnic superior i altres titulacions inferiors) i en el segon cicle només es pot exercir amb una titulació de grau, malgrat l'experiència positiva que han aportat països com Dinamarca, Alemanya, Noruega o Suècia on s'exigeix el mateix nivell professional i de formació per treballar en les primers edats, de 0 a 6 anys.

Creiem que cal apostar per un cos únic de professionals per a tota l'etapa 0-6 tal com recomanen organismes com l'OCDE i la UNESCO, una formació i titulació úniques, amb el mateix reconeixement social, laboral i econòmic que les altres etapes educatives. (Riera, 1997; Riera i Mir, 2004; Mir i Ferrer, 2014).

COMPETÈNCIES I CONTINGUTS DE LA FORMACIÓ INICIAL

L'atenció a la infància ha d'anar a càrrec de personal altament qualificat i preparat, no únicament amb un alt grau de coneixement de les característiques de l'etapa i preparació tècnica sinó també amb un bagatge d'actituds com l'empatia, l'escolta i la capacitat d'oferir seguretat afectiva als infants, entre d'altres.

Els professionals de la primera infància han de ser competents en crear ambients d'aprenentatge rics i estimulants, desenvolupar relacions constructives amb els companys, amb les famílies i l'entorn social i cultural; disposar estratègies per a l'observació i la documenta-

ció, dissenyar així com desenvolupar activitats d'aprenentatge adaptades als infants. Com assenyalen Zabalza i Zabalza (2011), els docents, a més d'adquirir competències, han de desenvolupar l'autoconeixement i ser conscients dels punts forts i febles que cadascun posseeix en relació a la tasca educativa i això requereix processos de reflexió-acció que acompanyen l'aprenentatge de l'alumnat, en aquest sentit el període de pràctiques és un eix clau.

Respecte al pla d'estudis de la Universitat de les Illes Balears assenyalam algunes de les competències que consideram cabdals a desenvolupar pels futurs mestres d'aquesta etapa:

- Capacitat per fomentar la convivència creant contextos de benestar i tranquil·litat, abordant la resolució pacífica dels conflictes.
- Capacitat per mantenir una actitud ètica i compromesa amb la professió docent en el marc d'una ciutadania democràtica, responsable i solidària.

- Capacitat per promoure una imatge digna i respectar els drets de la infància.
- Capacitat per reflexionar i investigar sobre la pràctica educativa amb la finalitat de millorar la tasca docent i promoure projectes innovadors.

El Consell de la Unió Europea (2014) recomana no només el coneixement de les matèries i les competències pedagògiques reforçades per períodes integrats de pràctica docent, sinó també fomentar tant l'auto-reflexió com el treball en col·laboració, l'adaptació a les aules multiculturals i l'acceptació de rols de lideratge.

COM ES FORMEN ELS MESTRES 0-3 A LA UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS?

L'actual pla d'estudis de Grau d'Educació Infantil de la UIB té una càrrega de 240 crèdits amb una durada de 4 anys i contempla l'etapa 0-6 com una etapa global. S'organitza en cinc mòduls interrelacionats, i cada un inclou diferents assignatures que s'imparteixen simultàniament per donar una major coherència disciplinar.

Mòdul 1. Societat, família i escola.

Mòdul 2. Planificació i organització dels processos educatius.

Mòdul 3. Processos de desenvolupament i aprenentatge en el període 0-6 anys.

Mòdul 4. Estratègies d'intervenció educativa en l'etapa 0-6.

Mòdul 5. Pràcticum i TFG.

En l'organització dels estudis s'ha volgut donar una rellevància especial al període de pràctiques en els centres, podem dir que la UIB és de les poques universitats de l'estat espanyol que dedica la mateixa càrrega lectiva al Pràcticum 0-3 que al Pràcticum 3-6. Els alumnes han de realitzar 500 hores de pràctiques a una Escola Infantil 0-3 autoritzada per la Conselleria d'Educació.

Entenem que la finalitat principal de la formació inicial del professorat ha d'orientar-se a facilitar la construcció d'un pensament pedagògic autònom i crític.

El professorat transforma el seu coneixement quan la reflexió sobre la pràctica i el contrast d'interpretacions evidencien les mancances de les seves concepcions i teories pedagògiques. El procés de formació dels professionals requereix provocar la reflexió *en, sobre i per a la pràctica*, en les situacions concretes i complexes de la vida de l'aula, del centre i de la comunitat educativa.

En aquests moments la Conselleria d'Educació i la Universitat, conscients de la importància de la qualitat formativa, estan treballant amb un Pla per a la millora de la Formació del Professorat que inclou diferents actuacions, entre elles l'accés dels l'alumnat als estudis, la modificació del pla de pràctiques, la relació entre Universitat i els centres, etc.

Invertir en Educació Infantil, en el desenvolupament d'estructures de qualitat i en la professionalitat dels seus treballadors, hauria de ser un dels objectius principals de les polítiques educatives. Són molt els pares i mares de l'educació Infantil (Fröebel, Montessori, Malaguzzi, Pikler...) que han insistit que en aquests tres grans primers anys de vida és on es necessiten els professionals millor formats i preparats.

Estar atenta a los brillantes tanteos de los niños, a sus peregrinas ideas, a sus chispeantes conversaciones, escuchar sus propuestas en firme de querer averiguar sobre los pájaros, las sirenas, los esqueletos, o las pesadillas es tan entretenido, tan vivo, tan apasionante... que no quiero ni acordarme de aquellos otros tiempos de cursillos y penas en los que, cargada de pedagógicas razones, intentaba enseñar, en lugar de aprender, y, sin darme ni cuenta, me iba alejando de la vida que se me brindaba, gozosa, a sólo un paso.

Y es que hacer de maestro, a lo mejor no tiene por qué ser un asunto tan rotundamente pedagógico...

Mari Carmen Díez Navarro

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Catarsi, E. (2008). Il nido e il sistema integrato dei servizi per l'infanzia in Italia. A Centro Nazionale di Documentazione e analisi per l'Infanzia e l'Adolescenza

(Ed.) Rassegna bibliografica infanzia e adolescenza, 1, gen-mar. Firenze: Istituto degli Innocenti.

Consell de la Unió Europea (2014). "Conclusiones del Consejo, de 20 de mayo de 2014, sobre la formación eficaz de los docentes". Diario Oficial de la Unión Europea, serie C, núm. 183/05, de 14 de junio de 2014.

CoRe Competence Requirements in Early Childhood Education and Care (2011a). Final Report. London-Ghent: University of East London–University of Ghent.

CoRe Competence Requirements in Early Childhood Education and Care (2011b). Research Documents. London-Ghent: University of East London–University of Ghent.

EURYDICE (2009). Early Childhood and care in Europe: Tackling social and cultural inequalities. Agencia Ejecutiva en el Ámbito Educativo, Audiovisual y Cultural (EACEA P9 Eurydice). Disponible a <https://publications.europa.eu/es/publication-detail/-/publication/83f56fb3-62fo-440e-b646-c782f2abef18/language-en>

EURYDICE (2014). Cifras clave de La educación y atención a la primera infancia en Europa. Luxemburgo: Oficina de Publicaciones de la Unión Europea.

Mir, M. L.; Ferrer, M. (2014). Aproximación a la situación actual de la formación del profesorado de educación infantil. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 15 (1), 165-189. ■

sitaria de Formación del Profesorado, 17, 2, 235-255.

Oberhuemer, P. (2011). The Early Childhood Education Workforce in Europe Between Divergencies and Emergencies?. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 5, 1, 55-63.

OCDE (2006). Starting Strong II - Early Childhood Education and Care. París: Autor.

OECD (2014). Política educativa en perspectiva. Education Policy Outlook. España. París: OECD. Disponible a <http://www.mecd.gob.es/prensamedcd/dms/mecd/prensamedcd/actualidad/2014/09/20140911-ocde-lomce/educacion-perspectiva-espana.pdf>

Riera, M.A. (1997). "El ciclo 0/3 en los planes de estudio de la especialidad de educación infantil: un compromiso ético y profesional". *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, vol.1, (1), 1-5.

Riera, M.A. i Mir, M.L. (2004). L'educació infantil a les Illes Balears. A: M. March (dir.) *Anuari de l'Educació de les Illes Balears* (pp. 28-61). Fundació G. Cifre de Colònia.

Stringher, C. i Gallerani, M. (2012). Investigación e innovación en la formación del profesorado y de los coordinadores de los servicios para la infancia en Italia. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 15 (1), 165-189. ■